

Прилипка С.М.
Доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України

НОВІТНІ ПІДХОДИ ПРОВЕДЕННЯ КОНКУРСІВ ДО ВЕРХОВНОГО СУДУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Питання функціонування судової гілки влади, формування та підбір кадрового складу Верховного Суду країни (як суду права, що формує єдину судову практику) в умовах проведення правової реформи в державі завжди стоїть на порядку денному перед науковою спільнотою. При цьому необхідно зазначити, що незважаючи на значну кількість наукових праць дослідників та публікацій правників-практиків, це питання залишається малодослідженим та таким, що постійно змінює вектор досліджень та напрямки наукових пошуків. Тому в межах цієї публікації є необхідність висвітлити перші практичні результати проведення конкурсу до Верховного Суду.

За результатами проведеної судової реформи призначення на посаду судді Верховного Суду стало відбуватись виключно за результатами конкурсу, а отже політичний вплив на рішення був усунений. Рішення приймаються Вищою радою правосуддя та Вищою кваліфікаційною комісією суддів України. Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Вища кваліфікаційна комісія суддів України проводить конкурс на посади суддів касаційних судів у складі Верховного Суду, а перелік вакансій став відкритим та доступним для всіх. Вперше можливість стати суддею Верховного Суду отримали не лише судді, але і адвокати, науковці, а також особи, які мають достатній сукупний стаж і досвід роботи щонайменше 10 років.

Складовою конкурсу стало кваліфікаційне оцінювання кандидатів за критеріями компетентності, професійної етики та доброчесності. Обов'язковими етапами конкурсу стали складення іспиту, який складається з тестування та виконання практичного завдання; складення психологічних тестів та тесту загальних здібностей: HCS IntegrityCheck, BFQ-2, MMPI-2, MBTI та Generalskillstest; та проведення співбесіди із кандидатом у відкритому режимі.

Окрім цього, створений орган – Громадська рада доброчесності, яка сприяє Комісії в оцінці кандидатів на відповідність критеріям професійної етики та доброчесності.

Конкурс на посаду судді Верховного Суду було оголошено вперше рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 07 листопада 2016 року. До Комісії для участі у конкурсі звернулося 846 кандидатів, за результатами розгляду матеріалів яких 653 кандидатів було допущено до участі у конкурсі і, відповідно 193 кандидати – було не допущено до участі у конкурсі.

Ухвалюючи рішення про відмову у допуску кандидатів до участі у конкурсі на посаду судді Верховного Суду Комісія у складі колегій виходила з наступних підстав:

- відсутній або не підтверджено досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше 10 років (147 кандидатів);

- подано не всі документи, передбачені Законом України «Про судоустрій і статус суддів» та Умовами проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду (128 кандидатів);

- відсутній або не підтверджено сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) щонайменше 10 років (33 кандидати);
- відсутній або не підтверджено стаж наукової роботи у сфері права щонайменше 10 років (26 кандидатів);
- науковий ступінь у сфері права здобутий кандидатом не у вищому навчальному закладі України (26 кандидатів);
- подані документи не відповідають вимогам Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Умов проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду (24 кандидати);
- стаж наукової роботи у сфері права, здобутий кандидатом не у вищому навчальному закладі України (12 кандидатів);
- відсутній стаж роботи на посаді судді не менше 10 років (5 кандидатів);
- у минулому кандидата було звільнено з посади судді за порушення присяги (4 кандидати);
- відсутній або не підтверджено науковий ступінь у сфері права (2 кандидати).

625 кандидатів було допущено до проходження кваліфікаційного оцінювання, з них 521 кандидат набрав мінімально допустимий бал за тестування, і 382 кандидати набрали мінімально допустимий бал за іспит (сумарний мінімальний бал за тестування та практичне завдання).

За результатами проведених співбесід із кандидатами 320 кандидатів підтвердили здатність здійснювати правосуддя у відповідному касаційному суді у складі Верховного Суду, з них: 99 кандидатів до Касаційного цивільного суду; 95 – до Касаційного кримінального суду; 71 – до Касаційного господарського суду і 55 – до Касаційного адміністративного суду.

Переможцями конкурсу було визнано 120 кандидатів.

Безпрецедентність конкурсу до Верховного Суду також полягала у особливостях проведення співбесід із кандидатами, які полягали у такому:

- співбесіди проводилися в колегіях Комісії відповідно до спеціалізації касаційних судів. До складу колегій входили 3 або 4 члени ВККСУ;
- до співбесід допускалися всі кандидати, які подолали мінімально допустимий загальний бал під час першого етапу кваліфікаційного оцінювання;
- графік співбесід оновлювався на сайті Комісії та сторінці у Facebook;

- на каналі ВККСУ в Youtube велася онлайн трансляція усіх співбесід;
- кандидати, які отримали негативний висновок від членів Громадської Ради доброчесності, приходили на співбесіду у визначений час. Вони могли надати роз'яснення щодо інформації, яка міститься у висновку;

- якщо члени колегії погоджувалися з висновком ГРД, кандидат отримував нуль балів за доброчесність;

- якщо члени колегії не погоджувалися з висновком ГРД про невідповідність кандидата критеріям доброчесності та професійної етики, то це питання виносилося на голосування усіх членів Комісії. ВККСУ ухвалювало відхилення висновку ГРД, якщо за таке рішення проголосують 11 із 16 членів Комісії. Голосування за цим висновком відбуватиметься в окремо визначені дні після проведення співбесід з усіма кандидатами.

Переможцями конкурсу на посаду судді Верховного Суду залежно від стажу (досвіду) роботи (професійної діяльності) стали:

Судді – 91 кандидат

Науковці – 16 кандидатів

Адвокати – 9 кандидатів

Сукупний стаж – 4 кандидати

Другий конкурс на посаду судді Верховного Суду оголошений рішенням Комісії від 02 серпня 2018 року.

Для участі у конкурсі на посаду судді Верховного Суду звернулося загалом 658 кандидатів, з яких 566 кандидатів було допущено до участі у конкурсі та проходженні кваліфікаційного оцінювання. З них 317 кандидатів, успішно склали тестування, а 235 кандидатів успішно склали іспит загалом.

За результатами проведених співбесід із кандидатами 185 з них підтвердили здатність здійснювати правосуддя у відповідному касаційному суді у складі Верховного Суду, зокрема: 60 кандидатів до Касаційного цивільного суду, 30 кандидатів до Касаційного кримінального суду; 38 кандидатів – до Касаційного господарського суду; 57 кандидатів – до Касаційного адміністративного суду.

78 кандидатів було визнано переможцями конкурсу, зокрема – 23 переможця до Касаційного цивільного суду; 13 – до Касаційного кримінального суду; 16 – до Касаційного господарського суду; 26 – до Касаційного адміністративного суду.

Переможцями конкурсу на посаду судді Верховного Суду залежно від стажу (досвіду) роботи (професійної діяльності) стали:

Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення

Судді – 54 кандидати

Науковці – 14 кандидатів

Адвокати – 7 кандидатів

Сукупний стаж – 3 кандидати